

BOHUSLÄN

Munkedals- bygd

N:r 3

1980

Årg 11

MUNKEDALS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

**DRYGA UT HUSHÅLLSKASSAN
HANDLA I MUNKEDALSHALLEN**

Tisdagar storköp 10% rabatt vid köp för 100:–

MUNKEDALSHALLEN

Telefon 0524/103 66, 101 19

GYNNA ANNONSSÖRERNA I

MUNKEDALSBYGD!

GRAVVÅRDAR

Ombud för allt inom
GRAVVÅRDAR

Ring BJÖRE MOLANDER

Telefon 0524 — 112 76

KARLSSON & STRÖMBERG EL. AB

Tel. 124 45

Tel. 124 55

UTFÖR INSTALLATIONER OCH SERVICEARBETEN
— ÄVEN OLJESERVICE —

Försäljer: Spisar, kyl, frys, tvättmaskiner och elvärme
Uthyr Tombolor, Värmefläktar, Byggtorkar etc.

Midssommarfirande med regn
och kyla.

En riktig midssommar, med sol och ljumma vindar, uteblev i år vid Wiknerspelen på Kaserna. Under den 10-års långa tiden som Kaserna haft sina spel och hantverkssysselsättningar, hade man som inledning, en parad med utgångspunkt vid bron och uppmarsch till området Kaserna. Så blev det inte i midssommar, de fanbärande flickorna gjorde en vacker uppställning framför scenen, där även hälsningsanförandet hölls av hembygdsföreningens ordförande, Jean Ohlsson, som hälsade samtliga välkomna. Besökarantalet uppgick till 1.200 personer.

Därpå spelade Orusts spelmansgille-bygdelåtar och spelmännen är populära även i Munkedal, vilket bevisas av, att detta var tredje gången gillet besökte hembygdsföreningen.

Folkdanslaget gav som vanligt en vacker uppvisning och är en uppskattad inslag i midssommarfirandet. Ledare var som vanligt fru Sonja Larberg och som avslutning blev det dans kring lövad stång, för barn och vuxna. Såväl gräs som markytan var vått och uppmjukat av allt regnet, men folkdansarna klarade sina turer med glans.

Yrkefolket hade sin "timme" fram på eftermiddagen och man kunde följa kransågarna i sitt "rasslande", slagtröskarna med sitt taktfasta "dunk", smeden med att hålla "järnet varmt" och träslöjdarna i sina stånd där trästycket fort nog fick utseende till det föremål de var ämnade till. Vidare fanns "dröprännen tillverkare" som kunde konsten att forma takrännor av trä.

Det nya utrymmet i vävstugan kunde tas i bruk och ett par flitiga damer utövade konsten att väva en duk i vackert mönster medan andra kvinnor visade hur det gick till att spinna och karda, allt enligt gammalt mönster. En som utförde bandvävnad fanns i ett av stånden och i en miniatyrvävstol kom det fram en smal vävnad, som kunde användas till bl.a. slipsar. Det gamla, hedervärda yrket att brata lin, fanns även med i årets wiknerspel och hantverkarna hade kommit långväga från, sådes det.

Ett gammalt yrke, är tydligen tjärbrännaren, ty invid sitt rökiga område och enkla brandhård, silade det ut en smal och välluktande doft av svensk tjära från "törefuror", som i kluvna vedstycken förvandlades till denna helt intressanta form av äldre yrken.

Wiknerstugan användes i år till "postlokal", man kunde inköpa vykort med motiv från Kaserna och man fick även sina kort stämplade med datumstämpel. I Wiknerstugan var inrymt även en annan form av trädarbeten, nämligen knyppling, som måste förklaras vara svårt nog att utföra, men tydligen inte av den som behärskar konsten.

I bakstugan hade damerna bråda timmar, för att hinna med tillverkningen av "lefsa" och kunderna kom inte bara in för att handla de goda bakverken, man passade även på, att njuta av den goda värmen inomhus, ty ute var det som bekant, ingen behaglig sommarvärme.

Lars-Erik Frendberg bidrog med sång till ackompanjering av Lill-Magnus och de uppträdande skördade livligt med applåder från en tacksam publik. Gesäters teateramatörer spelade en folkpjäsa i fyra akter efter Rosa Carléns roman "Bröllopet i Bränna". Synd bara, att vädret var så kylslaget som det var, så att många av publiken inte härdade ut, att övervara hela föreställningen. För scensättning och manus, svarade Erik Hellberg och "folket på bänkarna" gav tydligen sin fulla uppskattning genom kraftiga applåder.

Den vid Wiknerspelen årligen förekommande fri-luftsgudstjänsten fick inställas och besökarna fick i stället färdas till Munkedals kapell. Så mycket sämre väder än årets midsommar, kan det väl knappast bli, och vi får hoppas att ett kommande år, bjuder på ett mer solmättat Kaserna, en utopi och ett önsketänkande inför kommande års wiknerspel !

_ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o _ o
Svenska Flaggans Dag.

Den 6 juni, firades Svenska flaggans dag för första gången på Kaserna hembygdsgård. Vädret var strålande och publiken uppgick till bortemot ett 200 personer. Folkdanslaget medverkade och stämningsfulla sanger utfördes av Foss sångkör.

Minnen från minnesfjället vid Lugnås.

Den traditionella utflykten för alla hel-holv och deltid-anställda vid Kaserna och inom hembygdsföreningen, ägde i år rum den 9 augusti. Målet denna gång, var Lugnås minnesfjäll, inte långt från Mariestad och Vänersn. Besöklet gällde ett kvarnstensbrott i det fjäll i trakten av Lugnås, där brytning ägt rum i ca 800 år och som uphölls år 1919.

Sevört var det framförallt, men ett hårt och slitsamt arbete uppstod kring denna näring, ett yrke som skapade lungrot och ständamslunga och skördade åtskilliga offer. Men ändå var det många som sökte anställning i berget, det sades att gubbarna köpte in sig i laget med en omgång brännvin och så hade man säkrat sin arbetarlats. Kvarnstensmaterialet skulle framställas ur sandstensberget, annat material dög inte, brotten under jord försiggick i gångar på flera hundra meter. Berget måste vara sprickfritt, annars kunde flera veckors arbete gå till spillo.

Men varje sommar drar många turister och besökare sina färder till minnesfjället i Lugnås för att studera området för brytningen och känna den underjordiska svalka från de fuktiga gångarna. Lugnås är ett av Västergötlands s.k. platåberg och kallas i folkmun för "Kipnekulle lillasyster". Synd bara, att skogen omkring området växt sig allt för hög och skymmer sikten, annars hade det gått att se en bit av Vänersn och den naturskyddade Ålesterängen - den kung där munkarna en gång slog sig ner. Det som de flesta lade märke till vid besöklet, var skifferlagren som glimmade i brotten och fossilerna i taket - rester av urtidsdjur.

Inte bara stenbrottet i Lugnås besågs, man hann även att besöka Rörströms porslinsfabrik, där intresset mest kretsade i de stora utställningshallarna och deras monstrar. Här fanns rariteter från svunna tidsepoker och föremålen kunde inte ens köpas för penningar. I försäljningsavdelningen kunde man däremot bli av med sekinnerna, där fanns porslin i alla möjliga former att tillgå.

Tiden medgav även ett besök vid Husaby kyrka och där det fanns en vida beryktad vattenkälla, där det enligt sägen har berättats, att Olof Skötkonung där har släckt sin törst vid ett besök därstädes år 1008.

Efter allt som resenärerna sett och upplevt under denna dag, smakade det utmärkt med ett middagsmål och detta intogs på värduhuset Brännebrona vid Götene, varefter färden ställdes mot hemorten. Giceron under bussfärden var föreningens ordförande Jean Ohlsson, som även tackade samtliga för gott och redbart arbete i hembygdsföreningens tjänst.

Bröderna Yngve och Ivan Carlsson, omtyckta spelmän på Kaserna. Hembygdsföreningen har många gånger haft förmånen att höra dem spela sina låtar, att nämna är vid gökotta och vid "grötlunken", ett arrangemang som livligt uppskattas på Kaserna.

På bilden syns bröderna Carlsson i full aktion vid Grankset och sjön

Vassbotten i bakgrunden. Bilden tagen av Jean Ohlsson.

+ + + + +

Gunbergs från Lur, kallar sig dessa duktiga musikutövare för nu för tiden. Förut hette dom: Trio med Gunbergs. De har med åren blivit flera och den nyaste tillkomlingen är Eva-Lott. Gunbergs har flera gånger spelat vid hembygdsföreningens sammankomster och bilden är från vårfesten i maj månad. Bilden tagen vid scenen och med sjön Vassbotten nedanför.

Från vänster: Veronica, Jeanette, Eva-Lott, mamma Maj-Britt och Rose-Marie.

Således kan man säga, att det är "livat i Lur" med Gunbergs.

Foto av Jean Ohlsson.

Gunbergs har med åren blivit alltmer populära och fått en allt bredare repertoar. Nya låtar är polkan "livat i Lur" och likaledes en annan låt efter Alfred i hult från Högdal. I mazurkan "På Hansgården," är det Rose-Marie som spelar på nyckelharpa. Här får Rose-Marie hjälp av kompositören L. Gustavsson. För att nu inte glömma en av succé-låtarna "Min lediga dag". Gunbergs har redan utkommit med ett par gramofoninspelningar som givetvis även finns i kassett.

Tid för utflykter.

En rundtur med buss och bilar, ägde rum den 24 aug., med start och mål vid Qviström. Färden förlades först en bra bit mot Uddevalla, men vid Hogstorp avvek sällskapet till Ökredsvik för att därifrån fortsätta utmed gunnerödsjöarna till Granhogen, en större gravhög från järnåldern och daterad till ca 500 e Kr.

Sedan alla sett denna märkliga fornminneslämning med imponerande utsikt över Svältekilen, blev det därefter besök vid herrgården Gullmarsberg. Det vackra godset har ett skönt läge och omramat av månghundraåriga ekar. Deltagarna i hembygdsföreningens utflykt välkomnades av fru Gunilla Bengtsson - dotter till förutvarande äg fru M. Falk - som på ett utomordentligt sätt belyste Gullmarsbergs historia från tiden då fältmarskalken Rutger von Ascheberg ägde gården och som för övrigt "byggt upp manbyggnaden", ungefär som Gullmarsberg ser ut idag, dock utan de två flyglarna som tillkommit och en övervåning som försvann vid en av restaureringarna.

På vintern 1792 fick Gullmarsberg besök av en handelsman från Uddevalla och som hette Anders Knape. Denne fick då se ett golvvur, som han igenkände eftersom det tillhört en släkting till Knape. Man frågade att få köpa klockan men fick ett nekande svar. Då köpte Knape hela gården inklusive lösöret och blev således samtidigt äger till gådvuret, som numera finns på Gustavsberg. När Rutger von Ascheberg blev ägare till Gullmarsberg, och ämnade uppföra den stora byggnaden, togs sten från det närbelägna Dyngihus, en fästning som omtalas redan 1307. Dyngi var då befäst och ägdes av norska kronan. Gullmarsberg blev vid den tiden sätesgård och till denna lades Kråkeröd, Hogstorp, Skaveröd och Vägeröd. Efter denna givande och intressanta information av godsets historia, ställde deltagarna färden mot den planterade bokskogen och även endel av denna är naturvuxen. Efter ett besök vid "Dyngihus" stannade sällskapet vid Kvarndammarna, norr om Oderslund, där det värmdes korv tillsammans med bröd och som smakade förträffligt efter en angenäm och skön tur i ett någorlunda vackert väder - det hade nämligen regnat hela förmiddagen.

=====

HEMBYGDSBOKEN

Arbetet med boken om de fem socknarna i Munkedal pågår och den torde bli klar framåt jultiden (kanske tidigare). Hembygdsföreningen är tacksam för alla lånade bilder som kommer att ingå i bokverket och många av dessa foton är verkliga rariteter.

Hembygdens dag

1 år sker firandet av hembygdens dag i Valbo-Ryr. Samling sker i kyrkan kl 13.00 den 12 oktober. Buss kommer att insättas från Munkedals station kl 12.00. Anmälan till bussturen sker pr tel 16477 el 16868 senast den 10 okt.

Efter högmässans slut i Valbo-Ryr, serveras kyrkkaffe på Kas-
erna hembygdsgård.

+

Carlstens fästning

Publiken ingår i färdprogrammet som förekom vid årets hemliga resa, som höjde rum, lörd. den 30 augusti och ett 50-tal personer riskerade att medfölja turen, utan att egentligen veta vart månne resan ämnade gå. Detta löstes så småningom under dagens lopp. Utfärden ställdes om Uddevalla och så nära Trollhättan att det blev snudd på Strömslund, alldeles lagom för att efteråt gå västerut innan en trevlig, men smal och kurvig väg, hela tiden följa den vackra Öresjön. På ställen, torde vara så natursköna, som just denna serpentinväg, som verkligen fångades av allas intresse. Ett plus var solskenet som belyste färdvägen, som annars i sommar och höst, lyst bakom molnskärmen.

Sedan man nått göteälvsdalen och kommit in på en större väg, blev det besök på Hjértums hembygdsgård, vackert beläget med en härlig utsikt åt alla håll. Här mottogs resenärerna hjärtligt av föreningens ordförande, Göte Danielsson och intendenten Axel Skog. Båda berättade om föreningen och bygdens historia för en intresserad åhörarskara. Efter att ha bestått samlingarna i museet, blev det kafferast i hembygdsgårdens samlingsal. Meningen var, att även kyrkan skulle besökas, men att tiden var alltför knapp för att medhinnas, istället borde en sådan tur läggas till en annan årstid och att besöket då kunde utsträckas bese gården Askeröd och spånhyveln i Holleröd.

1 fortssättningen löpte resan utmed götälv förbi många gårdar och samhällen innan man anlände till Homelanda och Kungälv, men ej för att stanna, utan färden fortsatte till Ytterby, Hälte Instö ränna och Arvidsvik, där resan var definitivt slut. Nedan omkring hälften av resenärerna stannade kvar där, fortsatte övriga med färjan över till Marstrand, främst för att bese den gamla fästningen Carlsten. Under guides ledning, fick alla en orientering och historisk inblick i det mktiga försvarsverket, tillblivelse och naturligtvis berättades det också om Lasse-Maja, som satt fängslad här. Efter besöket på Marstrand och Arvidsvik, blev det tid för middag i Kungälv på Pandis restaurant. Därefter vidtog resan hemåt under det bästa gemyt och alla var nöjda och glada. Vädret var soligt i färjan, men några regnstänk förekom då och då på återfärden.

VÄVSTUGAN INVIGD PÅ KASERNA

Att ha en vävstuga att tillgå på Kaserna, var länge ett önsketänkande och det kunde till slut bli verklighet, sedan föreningen erhållit ett hus, som beläget invid idrottsplatsen, var dömt att rivas.

Det var gammalt, friskt virke i byggnaden och efter märkning blev det gamla huset vid fotbollsplanen sönderplockat och forslat till Kaserna, där det ånyo uppsattes, för tredje gången har det sagts, ty den hade från början stått vid Hagarne kvarn och sedan rivits och uppsatts vid änden av björkallén vid Tång- en, där det bodde en familj Björkman.

På bilden ovan, är det tänkt som en invignings- festlighet, med kaffe och tårta, gemytet saknades inte kring heller och ceremonien förevigades av journal- isten vid ortstidningen, vars reportage har stått att läsa. Personerna är från vänster: Ingrid Johansson, Astrid Östlund, Gunnar J:sön Hällden, Allan Johansson, Arne Enström, Brita Karlsson och George Johansson. Från höger: Alfred Carlsson, Folke Lundin, Ernst Johans- son, Harry Nilsson och Ester Karlsson.
Foto: Jean Ohlsson.

vänd !

Några av hembygds-
föreningens kvinn-
liga medlemmar efte-
väl förrättat värv
vävstugan på Kaserna
Från vänster: Astrid
Östlund och Ingrid
Johansson. Mellan
dem sitter Brita
Karlsson.
Foto: Jean Ohlsson.

Byggnaden togs i bruk för sitt ändamål i medio av juni och en väv sammanställdes i lokalen. Vid Wikner spelen hade allmänheten tillgång att bese såväl stugan som väven och till detta yrke hade man även tillgång att följa en roterande spinnrock och kardning av ull. Arbeten som faktiskt intresserade alla !

I fortsättningen är det tänkt att uppmontera en väv av äldre datum och att denna kan begagnas praktiskt taget, närsom helst under året. Även andra former av kvinnligt hantverk, bör kunna äga rum i denna förnämliga byggnad.

Många flitiga händer har medverkat till, att en vävstuga blev verklighet på Kaserna hembygdsgränd. Om vi försöker uppräknat dem, finns vanskligheten att ej alla kommer med. Grundläggare, timmermän, snickare, hantlangare, målare, tapetserare, Har alla medräknats ?) Men alla kvinnor som aktivt hjälpt till att få stugan i ett värdigt och inbjudande skick ! Alla hade inte möjlighet att komma med på bilden. Det är gott och väl med "grovgröat" vid ett sådant bygge, men själva putsen och finessen med det hela, har Åstadkommit av våra damer. Ty att greja till gardiner, att lägga på mattan, att göra huset rent och inbjudande, kommer helt på kvinnornas sida. Ty, som det sades en gång vid en s.k. gröttest, "kan inte en hembygdsförening, klara sig utan det feminina inslaget". Det må vara inredning eller att Åstadkomma ett kaffebord, det är något viss ändå. Men förallidel, karlarna i all ära !

Hembygdsföreningens vävstuga, har även utrustats med elektriskt ljus och telefon har installerats med anknytning till Wiknerstugan. Tack vare, ett ideellt arbete, har kostnaderna kunnat hållas lågt.

färskt gott bröd

Köp brödet hos

Blomqvist
BAGERI AB

Strömstadsvägen 9 Munkedal Tel. 100 97, 102 36, 103 33

S T Ö D

Hembygdsföreningen genom att ingå
som medlem

Årsavgift 10:— per person

Beloppet kan lämpligen insättas på post-
girokonto 58 23 49 - 7
eller bankgirokonto 665—7480

Tidskriften Bohuslän—Munkedalsbygd utdelas
i regel 4 ggr pr år till medlemmar och intres-
serade. Tidigare utgivna medlemsblad kan fritt
erhållas i mån av tillgång.

Adress: Hembygdsföreningen, 450 50 Munkedal.